

Spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

På den här sidan hittar du fakta om barnmat, vilka regler som styr området och vilka krav på sammansättning och märkning som finns.

Om lagstiftningen

På den här sidan om spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn finns relevant livsmedelslagstiftning samlad i spalten till höger. Där kan du klicka dig vidare och både få information om lagstiftningen och komma direkt till de olika lagarna och förordningarna. Den lagstiftning som särskilt reglerar området är främst:

- Förordning (EU) nr 609/2013 om livsmedel avsedda för spädbarn och småbarn, livsmedel för speciella medicinska ändamål och komplett kostersättning för viktkontroll
- Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 1997:27) om spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn

Du behöver också ta hänsyn till andra regler, bland annat:

- Förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet.
- Förordning (EG) nr 1881/2006 om fastställande av gränsvärden för vissa främmande ämnen i livsmedel
- Förordning (EG) nr 1924/2006 om närings- och hälsopåståenden
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2012:3) om främmande ämnen av livsmedel
- Förordning (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2014:4) om livsmedelsinformation

Kommissionens vägledningar och annan information:

- Kommissionens information om livsmedel för spädbarn och småbarn

EU-kommissionens information om livsmedel för spädbarn och småbarn

Vad är spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn?

Spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn är livsmedel avsedda för barn upp till tre års ålder, till exempel välling, gröt och puréer. Livsmedlen är till för spädbarn - barn under tolv månader - eller för småbarn - barn mellan tolv och 36 månader - som komplement till kosten och/eller för gradvis anpassning till vanlig mat.

För definitioner av spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn, se artikel 2 i förordning (EU) nr 609/2013.

Mjölkbaserade drycker och liknande produkter som är avsedda för småbarn ingår inte i definitionen för barnmat utan dessa drycker regleras som vanliga livsmedel. De enda hälsopåståenden som får göras om sådana drycker är de påståenden som särskilt gäller barns utveckling och hälsa. Se förordning (EG) nr 1924/2006.

Vilka regler gäller?

Övergripande regler om livsmedel för spädbarn och småbarn finns i lagstiftningen om livsmedel för särskilda grupper - FSG, se förordning (EU) nr 609/2013. Utöver dessa regler finns särskild lagstiftning för spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn, se SLVFS 1997:27.

En kommissionsförordning kommer framöver att ersätta SLVFS 1997:27. Denna förordning är dock inte ännu beslutad. Det finns också generella regler om livsmedel, till exempel om hur de ska vara märkta, se förordning (EU) nr 1169/2011. De reglerna gäller också för spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn.

För spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn krävs ingen anmälan till Livsmedelsverket.

Vilka produktgrupper omfattas?

Följande produktgrupper omfattas:

1. Beredda spannmålsbaserade livsmedel för spädbarn och småbarn, till exempel välling, gröt, pasta, skorpor och kex. För närmare definition, se artikel 2.2 e i förordning (EU) nr 609/2013.
2. Annan barnmat för spädbarn och småbarn, till exempel puréer av olika maträtter, grönsaker eller frukter.

Vad ska spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn innehålla?

Sammansättningen i spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn ska vara lämplig för att tillgodose näringsbehovet för de personer som produkterna är avsedda för. Det enligt allmänt vedertagna vetenskapliga data. Se artikel 9 i förordning (EU) nr 609/2013.

Spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn ska vara säkra. Den ska också ha den sammansättning som framgår av föreskrifterna och tillverkas av ingredienser som enligt allmänt vetenskapliga rön är lämpliga för spädbarn och småbarn. Beredda spannmålsbaserade livsmedel för spädbarn och småbarn ska uppfylla sammansättningskraven i bilaga 1 till SLVFS 1997:27. Övrig barnmat för spädbarn och småbarn ska uppfylla kraven i bilaga 2 till SLVFS 1997:27.

Produkterna får inte innehålla något ämne i sådan mängd att det kan innebära en hälsorisk för spädbarn och småbarn.

Beredda spannmålsbaserade livsmedel för spädbarn och småbarn

Sammansättningskrav finns för denna kategori livsmedel för spannmålsinnehåll, protein, kolhydrater, fetter, mineraler, vitamin A och D samt tiamin. Se bilaga 1 till SLVFS 1997:27.

Förutom spannmål kan stärkelserika rotfrukter användas i produkterna. Mängden spannmål eller stärkelsehaltiga rotfrukter ska utgöra minst 25 procent av den färdiga blandningens torrvekt.

Protein

Om protein tillsätts ska dess aminosyrasammansättning jämföras med referensproteinet kasein. Se bilaga 3 till SLVFS 1997:27. Det tillsatta proteinets kemiska index ska motsvara minst 80 procent av referensproteinet. Kemiskt index är det lägsta förhållandet mellan mängden av varje aminosyra i det tillsatta proteinet och mängden av varje motsvarande aminosyra i referensproteinet.

Fria aminosyror får tillsättas men bara för att förbättra proteinets kvalitet.

Exempel - Protein

Om proteinhalten måste höjas så mycket att den överstiger gränsvärdet, 1,3 gram per 100 kilojoule, för att komma upp till ett kemiskt index av 0,80, kan den begränsande aminosyran i stället tillsättas i fri form.

Kolhydrater

Det finns gränsvärden för hur mycket kolhydrater som får komma från källorna sackaros, fruktos, glukos, glukossirap och honung. Se punkt 3 i bilaga 1 till SLVFS 1997:27.

Fett

För spannmålsprodukter med tillsats av proteinrika ingredienser som har beretts med eller ska beredas med vatten, exempelvis välling, finns särskilda krav för fettsammansättning. Se punkt 4.2 i bilaga 1 till SLVFS 1997:27.

Barnmat

Sammansättningskrav finns för protein, kolhydrater, fett, natrium och vitaminer. Vitaminkravet gäller bara i juice och nektar. Se bilaga 2 till SLVFS 1997:27. Kraven för de olika näringsämnena gäller den konsumtionsfärdiga produkten.

Protein

Kraven för proteinhalt eller proteinkälla i barnmat varierar beroende på vad som anges i varunamnet, det vill säga om:

- Proteinkällan eller proteinkällorna* är den enda ingrediensen eller de enda ingredienserna som förekommer i varunamnet. Se punkt 1.1 i bilaga 2 till SLVFS 1997:27.

Exempel: "levergryta".

- Proteinkällan eller proteinkällorna* anges först i varunamnet. Se punkt 1.2 i bilaga 2 till SLVFS 1997:27.

Exempel: "köttbullar med stuvade makaroner".

- Proteinkällan eller proteinkällorna* inte anges först i varunamnet. Se punkt 1.3 i bilaga 2 till SLVFS 1997:27.

Exempel: "spagetti med köttfärsås".

- Ost anges tillsammans med andra ingredienser i namnet på en produkt. Se punkt 1.3 a i bilaga 3 till SLVFS 1997:27.

Exempel: "pasta med ostsås".

- Varan presenteras som en måltid fast proteinkällan eller proteinkällorna* inte ingår i varunamnet. Se punkt 1.4 i bilaga 2 till SLVFS 1997:27.

Exempel: "vegetarisk gryta med ris".

- Det är en söt rätt och mejeriprodukter nämns i varans namn som första eller enda ingrediens. Se punkt 1.4 b i bilaga 2 till SLVFS 1997:27.

Exempel: "ostkaka med hallon".

* Kött, fågel, fisk, inälvsmat eller annan traditionell proteinkälla.

Kolhydrater

För kolhydrater finns maximihalter som gäller i frukt- och grönsaksjuicer, nektar, andra drycker som inte baseras på mjölk, rena frukträtter, desserter och puddingar. Se punkt 2 i bilaga 2 till SLVFS 1997:27.

Fett

Den totala fetthalten får vara något högre i produkter som huvudsakligen består av kött eller ost. Se punkt 3 i bilaga 2 till SLVFS 1997:27.

- Om kött eller ost är de enda ingredienserna eller nämns först i varunamnet får den totala fetthalten inte överstiga 1,4 gram per 100 kilojoule eller 6 gram per 100 kilokalorier.

- För alla övriga varor gäller att den totala fetthalten inte får överstiga 1,1 gram per 100 kilojoule eller 4,5 gram per 100 kilokalorier.

Vitaminer och mineraler

Det finns krav på vilka vitaminer och mineraler som måste ingå i beredda spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn samt i vilka halter. Det framgår av bilaga 1 till SLVFS 1997:27 och bilaga 2 till SLVFS 1997:27. Högsta tillåtna halter av tillsatta vitaminer och mineraler presenteras i bilaga 6 till SLVFS 1997:27. Kraven för de olika näringsämnen gäller den konsumtionsfärdiga produkten. Ett undantag är högsta tillåtna halt för kalium och kalcium som gäller för varan så som den säljs, till exempel i pulverform.

Det är bara vissa föreningar av vitaminer, mineraler, aminosyror och andra näringsämnen som får användas. Se bilaga 4 till SLVFS 1997:27.

Gränsvärden för rester av bekämpningsmedel

Det finns mycket stränga krav när det gäller vilka halter av bekämpningsmedelsrester som får förekomma i beredda spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn. För vissa bekämpningsmedel finns särskilt hårda krav. Se bilaga 7 till SLVFS 1997:27 och bilaga 8 till SLVFS 1997:27. För alla övriga bekämpningsmedel som inte är listade i de angivna bilagorna är gränsvärdet 0,01 mg/kg.

Gränsvärden för vissa främmande ämnen

I förordning (EG) nr 1881/2006 fastställs gränsvärden för vissa främmande ämnen, till exempel bly, kadmium och olika mögelgifter, i beredda spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn. Dessa gränsvärden grundar sig på utvärderingar som den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (European Food Safety Authority, Efsa) har gjort.

Även i LIVSFS 2012:3 finns regler om främmande ämnen i livsmedel bland annat regleras mängden bly, kvicksilver och tenn i barnmat.

Märkning och presentation

Beredda spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn får bara säljas färdigförpackade. Se artikel 4 i förordning (EU) nr 609/2013.

Märkning, presentation och reklam för dessa produkter får inte vara vilseledande och det får inte framstå som att livsmedlen kan förebygga, behandla eller bota sjukdomar. Se artikel 9 i förordning (EU) nr 609/2013.

Utöver de generella märkningsreglerna i förordning (EU) nr 1169/2011, som det hänvisas till i 7 § SLVFS 1997:27, finns särskilda krav för hur beredda spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn ska märkas. Se 7a-8 §§ SLVFS 1997:27 där det bland annat framgår regler kring följande:

1. Att produkten är avsedd för spädbarn (barn under 12 månader) eller småbarn (barn mellan 12 och 36 månader) ska stå i anslutning till produktens beteckning.
2. Det ska anges från vilken ålder det är lämpligt att använda produkten med tanke på dess sammansättning, struktur och andra särskilda egenskaper. Den rekommenderade åldern får inte vara lägre än fyra månader. På produkter som rekommenderas från fyra månader får det anges att produkten är lämplig från den åldern om inte opartiska personer med medicinsk kompetens ger andra råd.
3. Det ska framgå om gluten ingår eller inte, på produkter där den lägsta rekommenderade åldern är under sex månader.
4. Det ska finnas anvisning till hur produkten ska beredas och, då det behövs, också en upplysning om att det är viktigt att följa denna anvisning.

Information och märkning

Närings- och hälsopåståenden

Närings- och hälsopåståenden på beredda spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn måste vara godkända och villkoren för påståendena ska vara uppfyllda enligt förordning (EG) nr 1924/2006. De enda hälsopåståenden som får göras är de som särskilt gäller barns utveckling och hälsa. Se artikel 14.1 i förordning (EG) nr 1924/2006.

Närings- och hälsopåståenden

Näringsdeklaration

Energiinnehåll och mängd fett, kolhydrat och protein ska anges på beredda spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn, se 7 a § SLVFS 1997:27. Uppgifterna bör anges enligt den ordningsföljd som anges i bilaga XV i förordning (EU) nr 1169/2011, tillsammans med de obligatoriska näringsämnen som krävs enligt artikel 30 i förordning (EU) nr 1169/2011, det vill säga: energivärde, fett, mättat fett, kolhydrat, sockerarter, protein och salt.

Det finns ytterligare krav på uppgifter om näringsinnehåll angivna. Se 7 a § SLVFS 1997:27. De uppgifterna ska också anges i näringsdeklarationen. De bör anges på det sätt som framgår av artikel 34 i förordning (EU) nr 1169/2011.

De referensvärden som ska användas för näringsdeklaration finns i bilaga 5 till SLVFS 1997:27.

De uppgifter i näringsdeklarationen för spannmålsbaserade livsmedel och barnmat för spädbarn och småbarn som inte förtecknas i bilaga XV till förordning (EU) nr 1169/2011 bör anges efter den mest relevanta posten, som de tillhör eller räknas under, från den bilagan.

Uppgifter som inte förtecknas i bilaga XV till förordning (EU) nr 1169/2011 och som inte tillhör eller inte är en beståndsdel av någon av de poster som förtecknas i den bilagan bör anges i näringsdeklarationen efter den sista posten från den bilagan.

Näringsdeklaration

Senast uppdaterad 15 november 2024 Ansvarig grupp ROR_HLK